

Kiadványok a tudományos diákköri mozgalom 70. évfordulóján

A tudományos diákköri (TDK) mozgalom hazánk meghatározó tehetséggondozási közössége. Egy olyan szövetség, melynek szálait nemcsak az érdeklődő és tehetséges diákok és az őket segítő mentorok alkotják. Az Országos Tudományos Diákköri Tanács (OTDT) és a szakbizottságok tagjai, a konferenciák lebonyolításában részt vevő szakemberek, a helyi tudományos diákkörök vezetői és segítői, az egyetemek és középiskolák által képviselt oktatási, tudományos és morális színvonalától a család, a pedagógusok szélesebb közösségén át a barátok és a társadalom bennünket körülvevő motiváló erejéig mind hozzájárulnak ennek az erős közösségnek a fejlődéséhez, egyszersmind formálva is azt. A TDK közösségéhez tartozni kiváltság. A tehetséggondozás partneri kapcsolatot feltételez, támogató és inspiráló légkört biztosít, életre szóló köteleket teremt. Nem véletlen, hogy az egykor volt diákokból segítő tanárok, mentorok, a TDK mozgalom elkötelezett önkéntesei lesznek. Jól jelképezik ezt azok az életutak és vallomások, melyek *Koós né Török Erzsébet* kiváló összeállításában jelennek meg.

Az OTDT tevékenységét nemcsak az Országos Tudományos Diákköri Konferencia (OTDK) – a tehetséggondozásnak ez a különleges és értékes kétévenkénti megszervezése, mely 2018-ban Magyar Örökség díjban részesült – jellemzi, hanem többek között az, hogy nagyon komoly hangsúlyt fektet arra, hogy az eredményeket regisztrálja, visszakereshetővé tegye, a múlt örökségének megfelelő emléket teremt, de egyben határozottan mutasson a jövő felé. Mindez nemcsak adatbázisokban, hanem publikációkban is tetten látható az elmúlt évek során. Így vehettük kézbe a *Diákudós* vagy a *Tudományos diákköri füzetek* című OTDT-kiadványsorozatokat, melyeknek meghatározó darabjai az *Anderle Ádám* által összeállított és szerkesztett *A magyar tudományos diákköri konferenciák története, 1951–2011* című, 2011-ben

A TDK vonzásában: 7 évtized, 35 OTDK. Szerk. KOÓSNÉ TÖRÖK Erzsébet. Budapest: Akadémiai Kiadó, 2021. 276 p.
ISBN 978 963 454 666 5;
DOI: 10.1556/9789634546658;
https://mersz.hu/dokumentum/m826atv__1/

SZÉCSI Gábor. A megújulás műhelyei: A magyar tudományos diákköri konferenciák története (2011–2020). Budapest: Akadémiai Kiadó, 2021. 160 p.
ISBN 978 963 454 668 9;
DOI: 10.1556/9789634546672;
https://mersz.hu/dokumentum/m830amm__1

napvilágot látott kötet, vagy az 1999-től kétévente publikált *Almanach*, mely a *Pro Scientia* aranyérmesek és mestertanárok életrajzát, illetve névsorát adja közre.

Az OTDK megalakulásának 70. évfordulóján, 2021-ben megjelent két kötet méltóképpen folytatja a megkezdett hagyományokat.

A TDK vonzásában: 7 évtized 35 OTDK című kiadvány érdekes ötvözte a köszöntő és a jubileumi, vagy ahogy az OTDT-t több mint harminc éve vezető *Szendró Péter* nevezi, emlékkötetnek. Szép kiállítású, kiváló nyomdai minőségben előállított kiadványt foghat kezébe az olvasó, mely tökéletesen illeszkedik a megjeleníteni kívánt tartalomhoz. Itt nem túlzás a jó minőségű papír, a színes fénykép. Ezek mind szemléltetik a TDK kivételességét: az értékteremtésben és -közvetítésben, valamint a tehetséggondozásban betöltött szerepét, de egyben a kötet alkotóinak személyes elköteleződését is.

A kiadvány logikusan félépített, jól elkülöníthető részekből áll. A kezdő tanulmány, Szendró Péter *TDK az életem (Bevezetés helyett)* című írása tökéletesen ötvözi a hitvallást, a jövőnek szóló üzenetet, egy kiemelkedő hagyományokkal és értékekkel bíró mozgalom rövid összefoglalását, valamint a többi tanulmány hangulatának felvillantását is. Ez a rövidke írás esszenciáját adja szinte az egész kiadványnak, mesterien érzékeltetve, saját önvallomásán keresztül átszűrve a TDK lényegét.

A kötet gerincét az a két részre tagolt ötvenöt szöveg alkotja, melyet a TDK mozgalomban dolgozó, a tehetséggondozás ügye iránt elkötelezett, (általában) egykori OTDK-s hallgatók írtak. *Az értékek közössége* és a *Folyamatosság és megújulás* fejezetekben összesen ötvenkilenc szerző gondolatait olvashatjuk. Érdekes módon akár egyetlen szerző műve is lehetne a könyv, mert annyira közösek a gyökerek, hasonlóak az érzések és a mondanivaló. Ettől azonban nem lesz unalmas a mű, éppen hogy színes és egymást erősítő szinergiában jelennek meg a TDK legfontosabb értékei és üzenetei, hagyománya és jövőképe. Ahogy Szendró Péter írja bevezetőjében: „Ezt a kegyelmi állapotot jeleníti meg a sajátos hungarikummá, a magyar örökség részévé vált tudományos diákkör; a TDK. A TDK-mozgalom, hagyományait tiszteletben tartva, mindig megújul. Mesterek és tanítványok mára százezres nagyságrendű önkéntes közössége, amely immár 70 éve működik, és sikeres.”

Szerkesztői bevezetője végén Koósné Török Erzsébet huszonkét tárgykörbe csoportosítja az írásokat. Mint a fejezetekre való osztás, ez is nehéz feladat, hiszen a témák, akárcsak az őket megjelenítő szövegek, gyakran egymást többszörösen átfedik, ettől is lesz oly egységes – és nem túlzás azt állítani: izgalmas – olvasmány a könyv. Csak néhányat megemlítve:

- „A tehetség mint a magyar társadalom gyarapodásának nélkülözhetetlen erőforrása;
- *A TDK szilárd alapjai, örök értékei és ezek megőrzésének fontossága* (példaként az önkéntesség, az önszerveződés, a többre törekvés akarata, a közösséghez tartozás, az együttműködés, az elhivatottság, a kitartás, a minőség és kiválóság);
- *A tudomány megszerettetése, a rátalálás öröme, a felfedezés élménye, a kíváncsiság fenntartása, a jó TDK-téma megtalálása;*
- *Az értéket közvetítő tanár–diák műhelymunka meghatározó szerepéhez, további fenntartásához kapcsolódó gondolatok;*

- *A TDK közösségi erejének fenntartása, a közösségekben közösség építése, felelős emberi kapcsolatok alakítása;*
- *A tudás és a művészi alkotás tisztelete, a tudósok és művészek függetlenségének, szabadságának megőrzése, a tudomány iránt elkötelezettek támogatása, társadalmi elismerése, megbecsülése.”*

Párat említve a címekből: *Több mint utánpótlás; TDK – Mi más lenne: hungarikum!; Minta és példa; Kimagasló tudás, alkotó gondolkodás; Egy életre szóló hivatás első állomása; A „rátalálás” varázslatos öröme; Örök kíváncsiság; A jövőbe nézve; Az értékek közössége, a közösség értéke: TDK; A tudás természetének átalakulása a digitalizáció és a globalizáció korszakában; A változás, ami örök; A tudósképzés műhelyei az információ korában.*

És hát a szerzők, akik szinte minden tudományterületet érintenek! Eddig is gondban volt a recenzens, amikor kiragadott témaköröket, címeiket, de itt aztán tényleg lehetetlen a fejezeteken belül szigorú betűrendben lévő szerzők közül válogatni. Már a kötetbe bekerült ötvenkilenc név is túlfeszítené a recenzio kereteit, pedig akár több ezren is lehetnének: *Borsodi Csaba, Csirik János, Klinghammer István, Lovász László, Mezey Barna, Pléh Csaba, Ritoók Zsigmond, Taxner-Tóth Ernő...*

A kötet utolsó negyven oldala összegzi a TDK-hoz köthető eseményeket, tevékenységeket. Itt kapott helyet a Szendrő Péter életpályáját bemutató fejezet, melynek középpontjában a tehetség és tudomány elkötelezett szolgálata áll. Bár maga az egész mű is egy tiszteletadás a TDK eszmeisége és egyben Szendrő Péter elnök munkássága előtt, ez az írás elengedhetetlenül kíváncsított a mű lezárásául szolgáló részbe, akárcsak a TDK rövid, vázlatos történetét, az OTDT kiadványait bemutató összeállítás.

Egy szerkesztő véleménye, a téma iránti elköteleződése általában tetten érhető egy-egy kötet kapcsán, de az nagyon kivételes, amikor ennyire érzékelhető a szeretet és a gondosság, a könyvtárosi szakértelem, mely az egykor OTDT-titkárként is tevékenykedő Koósné Török Erzsébet által jegyzett művet jellemzi.

A jubileumi év másik kiadványa *Szécsi Gábornak, az OTDT alelnökének A megújulás műhelyei. A magyar tudományos diákköri konferenciák története (2011–2020)* című kötete. Ahogy azt a cím is ígéri, áttekintést kapunk az utolsó tíz év TDK-val kapcsolatos történéseiről úgy, hogy a könyv egyben egy széles társadalomrajzot is nyújt a hazai tehetséggondozást

meghatározó gazdasági és kultúrpolitikai közegről, az intézményi rendszer átalakításáról, a kutatástámogatási rendszer megváltoztatásáról (pl. a *Nemzeti Kiválóság Program* bevezetése) és az oktatáspolitikai törekvésekről, melyekhez hangsúlyosan kapcsolódott a tudományos utánpótlás-nevelés megerősítése. Mindezek következményeképpen, Szécsi Gábort idézve, „a magyar felsőoktatást is érintő módszertani reformok és strukturális változások a 2010-es éveket tehát akarva-akaratlan is a megújulás évtizedévé tették.”

A kötet második fejezetétől olvashatjuk az OTDT válaszait az első részben felsorakoztatott lehetőségekre és kihívásokra, melynek fontos elemeit képezi számos konferencia, workshop, például a 2012. évi győri *Hallgatói kiválóság – Tehetséggondozás – TDK*, majd 2014-ben a *Fókuszban a tudományos műhelymunka* című tanácskozás. Nyitott a szervezet a középiskolai tehetséggondozás felé (*Tehetségútlevél Program*), a határon túli felsőoktatás felé (*Tudományos Diákkörök Határok Nélkül Program*), az új kommunikációs technológiák irányában (online felületek újabb jogszabályi szintekkel a dolgozatok, rezümék kezelésére, *OTDT Újságíró Díj* stb.), a társadalom felé (létrehozta az OTDT Társadalmi Kapcsolatokért Felelős Bizottságát, honlap megújítása, közösségimédia-felületeken való megjelenés, *TudományOn blog* stb.). Harmadik fejezetként az OTDT által adományozott *Pro Scientia* aranyérmesek által alapított és működtetett *Pro Scientia Aranyérmesek Társasága Egyesület* elmúlt tízévi tevékenységét, elsősorban projektjeit tekinti át röviden a kötet, mely szervezet célja a honlapja szerint az, „*hogy elősegítse az aranyérmesek és más fiatal magyar tudósok szakmai kibontakozását.*” Ide tartoznak a teljesség igénye nélkül:

- 2013: *Megvalósult álmok – Aranyérmesek a tehetségeikért; Páratlan Sikerekről Álmodó Tudósok – Pro Scientia Aranyérmesek Társasága* (aranyérmeseket bemutató kisfilm);
- 2014: *Kutató kerestetik (Te is lehetsz tudós! Te is lehetsz kutató!);*
- 2015–2016: *FEL! a Pro Scientia Aranyérmesekkel – Tudománnyal a FELelő társadalomért;*
- 2019: *Reménység Kitűző;* 30 éves jubileumi alumnitalálkozó;
- 2020: pályaaorientációs élő könyvtár.

Az *Országos Tudományos Diákköri Konferenciák a megújulás és útkeresés évtizedében* című negyedik fejezetben a 2011 és 2019 között rendezett OTDK-k adatait, rövid összefoglalóját olvashatjuk egy általános bevezető rész után kronológiai sorrendben, a

szekciók betűrendjében. Itt nemcsak a bemutatott dolgozatok és tagozatok számát, hanem a szakmai értékelés rövidített változatát is áttekinthetjük. Ez a rész alátámasztja azt a kijelentést, melyet Szécsi Gábor fogalmaz meg bevezetőjében: „[a] 2011 és 2019 között rendezett Országos Tudományos Diákköri Konferenciák adatai egyértelműen igazolják, hogy a 2010-es években végrehajtott reformjellelű intézkedések meghozták gyümölcsüket: a tudományos diákköri mozgalom folyamatosan erősödő, egyre népszerűbb és sokszínűbb tehetséggondozási intézmény képét mutatja a 2010-es években. Az Országos

Tudományos Diákköri Konferenciák az adott év leglátványosabb, legnagyobb tömegeket megmozgató tehetséggondozási ünnepei maradtak.”

A kötetek kiválóan összefoglalják és láttatják, hogy a tudományos diákköri mozgalom milyen utat járt be az elmúlt évtizedben/évtizedekben, hogyan újult meg, milyen kihívások előtt áll, és milyen erős az a felsőoktatásra épülő háttér, melyben a tehetséggondozás, tudományos utánpótlás-nevelés „hungarikumává” vált TDK működik.

(Barátné Hajdu Ágnes)

A könyvtárak és a könyvtárosok köztes állapotáról – Jegyzetek egy kvázi könyvsorozathoz és köteteihez

BEDŐ Márta. Keresési útmutató átfogó folyóirat-adatbázisokhoz. Pécs: PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont, 2018.

<https://digitalia.lib.pte.hu/www/free/bedo-marta-keresesi-utmutato-atfogo-folyoirat-adatbazisokhoz-pte-ektkp-pecs-2018/index.html>

KRIZSÁN Ivett. Társadalom- és humántudományi információforrások. Pécs: PTE Egyetemi Könyvtár és Tudásközpont, 2018.

<https://digitalia.lib.pte.hu/www/free/krizsan-ivett-tarsadalom-es-humantudomanyi-informacioforrasok-pte-ektkp-pecs-2018/index.html>

Mind könyvtáros berkekben, mind azokon kívül gyakran vetik szakmánk szemére, hogy túlságosan lassan alkalmazkodik a *Neumann-galaxis* kihívásaihoz, a sokszor már a követhetlenség határait feszegető társadalmi átalakulásokhoz és az azok nyomán a könyvtárak felé megnyilvánuló használói, olvasói igényekhez. Hasonló tartalmúak azok az észrevételek is, amelyek szerint szakmánk, hivatásunk mintegy beleragadt a konvencionális könyvtár és könyvtáros szerepbe, ma is ugyanazt a – sokak szerint – poros, unalmas képet közvetíti, amit évtizedekkel ezelőtt, megerősítve a társadalomban a könyvtárakról és a könyvtárosokról élő sztereotípiát. Megengedve, de nem elfogadva a fent leírt általánosításokat, magunk más véleményen vagyunk. Azt gondoljuk, hogy a könyvtárak és a könyvtáros szakma az utóbbi évtizedekben sorsdöntő változásokat él át, a korábbi szakmai felfogás és rutin jelentősen átalakult, miközben megtartotta azokat az értékeket, amelyek ma is fontos, elengedhetetlen részei a könyvtáraknak és a könyvtári munkának. Ma még aligha prognosztizálható, hogy néhány évtized, netán néhány évszázad távlatában hogyan alakul át az írásos kultúra és ennek függvényében a könyvtár, a könyvtári szolgáltatások. Véleményünk szerint napjainkban az írásos kultúra köztes, átmeneti állapotban van, és ehhez kell igazítani a könyvtári kultúrát: mind a konvencionális, mind pedig az új technológiára alapozott igényeket ki kell szolgálni. Magunk úgy látjuk, hogy a kétpó-